

УДК 327+73:519.5("19/20")

<https://doi.org/10.34142/24130060.2021.22.1.06>

РОЗВИТОК ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА РЕСПУБЛІКОЮ КОРЕЯ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХХ – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.

М. Ю. Онацький, Г. С. Панасенко

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В роботі досліджено розвиток стосунків між Сполученими Штатами Америки та Республікою Корея в останній третині ХХ – першій чверті ХХІ ст. З'ясовано етапи еволюції двосторонньої взаємодії в 1970-х – 2000-х рр. Висвітлено основні тенденції розвитку військово-політичного співробітництва Сполучених Штатів та Південної Кореї. Розглянуто особливості співпраці двох держав в торговельно-економічній сфері. Проаналізовано існуючі розбіжності та проблеми, що мають місце у відносинах США та Республіки Корея.

Ключові слова: Сполучені Штати Америки, Республіка Корея, двостороння взаємодія, військово-політичне співробітництво, торговельно-економічна сфера.

РАЗВИТИЕ ДВУСТОРОННИХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ США И РЕСПУБЛИКОЙ КОРЕЯ В ПОСЛЕДНЕЙ ТРЕТИ ХХ – ПЕРВОЙ ЧЕТВЕРТИ ХХІ В.

М. Ю. Онацкий, А. С. Панасенко

В работе исследовано развитие отношений между Соединенными Штатами Америки и Республикой Корея в последней трети ХХ – первой четверти ХХІ ст. Выяснены этапы эволюции двустороннего взаимодействия в 1970-х – 2000-х гг. Освещены основные тенденции развития военно-политического сотрудничества Соединенных Штатов и Южной Кореи. Рассмотрены особенности сотрудничества двух стран в торгово-экономической сфере. Проанализированы существующие разногласия и проблемы, присутствующие в отношениях США и Республики Корея.

Ключевые слова: Соединенные Штаты Америки, Республика Корея, двустороннее взаимодействие, военно-политическое сотрудничество, торгово-экономическая сфера.

THE DEVELOPMENT OF INTERSTATE RELATIONS BETWEEN THE UNITED STATES AND THE REPUBLIC OF KOREA AT THE LAST THIRD OF THE XXth – AT THE FIRST QUARTER OF THE XXIst CENTURIES

M. Onatskiy, H. Panasenko

The author researched the development of relations between the United States and the Republic of Korea in the last third of the twentieth – at the first quarter of the twenty-first centuries. The article clarifies the stages of evolution of bilateral interaction in the 1970s – 2000s. The main trends in the development of military-political cooperation between the United States and South Korea are highlighted. Peculiarities of cooperation between the two states in the trade and economic sphere are considered. Emphasis is placed on contradictions in the process of development of trade and economic cooperation. The main differences and problems in the relations between the United States and the Republic of Korea are analyzed. The large-scale economic and military support that Washington provided to Seoul in the postwar period is described. It has been shown that the economic transformation in South Korea will meet the expectations and recommendations given by American experts and consultants. Emphasis is placed on Washington's desire to maintain its position on the Korean Peninsula. The "Pacific Doctrine", according to which the United States had to maintain its military presence in Asia, was considered. Emphasis is placed on China's role as one of the major international players in maintaining the balance of power in the Asia-Pacific region. The issue of withdrawal of American armed contingents during the Reagan administration was assessed. Seoul's proposal to create a "Political Initiative for the Future Alliance" to review the conditions of the US contingent is described. The US desire to strengthen cooperation with Japan and the Republic of Korea and maintain the US military presence in these countries was appreciated. It is noted that some improvement in US relations with South Korea and a tendency to intensify relations occurred after the victory in the presidential election of J. Biden. It is noted on the change in the configuration of the American military presence outside the United States during the presidency of George Walker Bush.

Key words: *United States, Republic of Korea, bilateral interaction, military-political cooperation, trade and economic sphere.*

Постановка проблеми. Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР) представляє собою частину світу, де перетинаються інтереси багатьох міжнародних гравців. Це протягом багатьох десятиліть породжує високий рівень напруги в АТР. Державами, від співпраці та позиції яких багато в чому залежить розвиток ситуації в регіоні, є Сполучені Штати Америки (США) та Республіка Корея (РК). В післявоєнний період між двома країнами сформувався стійкий неформальний альянс, а їх стосунки часто називають партнерськими. У зв'язку з цим актуального значення набуває вивчення

специфіки розвитку відносин між США та РК в останній третині XX – першій чверті XXI ст.

Аналіз наукових досліджень. Обрана для дослідження тема знайшла певне висвітлення у науковій літературі. З-поміж публікацій варто виділити праці І. Андронові, Н. Дюжевої, Д. Кана, К. Кента, І. Погорелові, А. Паніна, В. Альтова. Серед основних тем досліджень – еволюція американо-південнокорейських стосунків, розвиток двосторонньої взаємодії у військово-політичній сфері, особливості співпраці США та РК в економічній галузі, загрози та перспективи багатосторонньому співробітництву в Азійсько-Тихоокеанському регіоні тощо. В той же час окремі аспекти теми залишаються не достатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити еволюцію стосунків США та Республіки Корея в 1970-і – 2000-і рр.

Виклад основного матеріалу. Після завершення Другої Світової війни Південна Корея перетворилась на стратегічно важливого союзника Сполучених Штатів Америки в регіоні Східної Азії. Участь США у війні на Корейському півострові на боці Республіки Корея виявилась вирішальною для подальшої долі Південної Кореї. Багато в чому американський вплив позначився і на характері економічного та політичного розвитку РК. Так, зокрема, здійснення економічних перетворень в Південній Кореї відбувалось з урахуванням порад та рекомендацій, які надавались американськими експертами та консультантами. Крім того, Вашингтон виділив РК субсидії у розмірі 1,5 млрд. дол. (Grishkin та Hegaј, 2018, s. 758).

У той же час відносини між США та Республікою Корея в другій половині XX – у XXI ст. зазнали певних трансформацій, а підходи до корейської проблеми з боку Сполучених Штатів Америки неодноразово змінювалися.

Важливий етап в історії двосторонніх стосунків розпочинається з 1970-х рр., коли, адміністрація Білого дому на чолі з Р. Ніксоном здійснює пошук

нових підходів у процесі вибудовування взаємин з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Серед причин, які спонукали Вашингтон до цього кроку – невдалий для США перебіг війни у В'єтнамі, а також гостра фінансово-економічна криза та пов'язана з цим необхідність зменшення бюджетних видатків на утримання військових контингентів, розміщених за межами території Сполучених Штатів Америки.

На початку 1970-х рр. президент Р. Ніксон проголосив «Гуамську доктрину», що передбачала скорочення американської військової присутності в АТР. В цей період адміністрація Білого дому все більше схиляється до можливості офіційного визнання факту існування на Корейському півострові двох держав. Даний крок з боку Вашингтона можна розглядати в якості поступки з метою покращення відносин з Китайською Народною Республікою (КНР). Зі свого боку Пекін також демонстрував готовність йти на певні поступки задля налагодження стосунків зі Сполученими Штатами Америки. В цих умовах Корея починає відігравати роль своєрідної «козирної карти» в дипломатичних переговорах між КНР та США.

Водночас, Вашингтон прагнув зберегти свої позиції на Корейському півострові. Зокрема, США заявляли про відсутність намірів зменшувати свою військову присутність на території Південної Кореї, а також гарантували надання Сеулу швидкої та ефективної допомоги в разі здійснення агресивних кроків з боку КНДР. Натомість, була досягнута домовленість щодо зменшення чисельності військового контингенту ООН, розміщеного на півострові – вона мала скоротитись на третину.

Зберігали за собою Сполучені Штати і зобов'язання надавати допомогу в процесі модернізації південнокорейської армії. Так, протягом 1970-1975 рр. обсяги асигнувань на військові потреби РК з боку США зросли до 1,5 млрд. дол. В межах військової підтримки Сполучені Штати здійснили поставки бронетехніки (зокрема танків М-60), ракетних комплексів, літаків типу «Фантом», елементи протиповітряної оборони. В цілому, починаючи з 1945

до 1975 рр. загальна сума допомоги, яку США надали Південній Кореї, склала близько 13 млрд. дол. З них на 1970-і рр. припадає 4 млрд. дол. Протягом 1976-1981 рр. за підтримки Сполучених Штатів Республіка Корея здійснила комплексну модернізацію власних збройних сил, на що було витрачено ще близько 5 млрд. дол. З них 2 млрд. дол. надійшло з Вашингтону. Значні кошти Південній Кореї на пільгових умовах надала також Японія (Кап, 2020, s. 42).

Масштабна економічна та військова підтримка, яку Вашингтон надавав Сеулу в післявоєнний період, обумовлювалась також і тим фактором, що протягом 1950-х – 1970-х рр. Республіка Корея в економічному та військовому відношенні поступалась Корейській Народно-Демократичній Республіці. У Північній Кореї весь післявоєнний період зберігався достатньо високий ступінь мілітаризації суспільства. Кількісний склад збройних сил КНДР, за приблизними оцінками, налічує понад 1 млн. осіб, а видатки на військові потреби складають близько 25% валового національного продукту цієї країни. Станом на початок XXI ст. за чисельністю особового складу північнокорейська армія посідала четверте місце в світі (після КНР, Індії та США). В цих умовах американська військова присутність на території РК певною мірою «врівноважувала» баланс сил на Корейському півострові (Panin i Altov, 2004, s. 33).

7 грудня 1975 р. президент Дж. Форд, висунув нову «Тихоокеанську доктрину». Основний меседж, який містила вказана доктрина, полягав у тому, що США повинні були зберегти свою військову присутність в Азії. Важливим положенням даного документу було те, що в якості одного із міжнародних гравців, який здатен відігравати ключову роль в підтриманні балансу сил в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, поряд з Японією починає розглядатись також Китай. Вашингтон, в особі тодішнього державного секретаря Г. Кіссінджера, заявив про можливість так званого «перехресного визнання». Його сутність якого полягала в тому, що Сполучені Штати були готові піти на нормалізацію відносин із КНДР у разі, якщо союзники

Північної Кореї – СРСП та КНР – здійзнять аналогічні кроки щодо РК. При цьому, США оминали питання про виведення своїх контингентів з території Республіки Корея (Кап, 2020, s. 42).

Наступний американський президент – Дж. Картер – на початку свого президентства заявляв про намір протягом 4-5 років здійснити виведення американських сухопутних військ з Південної Кореї, а вирішення військових питань перекласти на Сеул. Це мало сприяти розвитку військово-промислового потенціалу Республіки Корея. Передбачалось також, що в процесі модернізації південнокорейської армії підтримку Сеулу зможе надати Токіо. Однак в решті-решт присутність американського контингенту на півострові була збережена, а Республіка Корея виявилась ще більш залученою до потрібного військово-політичного альянсу, до складу якого входили також Сполучені Штати та Японія. Заява, щодо призупинення процесу виведення американських підрозділів з Південної Кореї, була оприлюднена Дж. Картером 20 червня 1979 р. Мотивуючи своє рішення, президент США посилався на дані, які були отримані від ЦРУ та свідчили про подальше нарощування КНДР свого військового потенціалу (Кап, 2020, s. 43).

У період перебування при владі адміністрації на чолі із Р. Рейганом питання про виведення американських збройних контингентів взагалі було знято з порядку денного. Під час переговорів президента США Р. Рейгана та президента РК Чон Ду Хвана в лютому 1981 р. американська сторона запевнила, що не планує виведення своїх сухопутних підрозділів з території Південної Кореї. Водночас, керівництво Сполучених Штатів гарантувало РК захист від її північного сусіда. Очільник Білого дому запевнив, що Вашингтон надасть Сеулу відповідне озброєння, а також технології з виробництва військової техніки (Кап, 2020, s. 43).

Необхідність у поглибленні багатосторонніх відносин із США була також обумовлена посиленням напруги на півострові, яка спостерігалась у 1983 р. і була пов'язана із замахом на життя президента РК Чон Ду Хвана під

час його візиту на Бірму. Тоді загинуло 10 членів південнокорейського уряду. За деякими даними до даної силової акції могли бути причетні спецслужби КНДР (Panin i Altov, 2004, s. 64, s. 198).

У той же час, з геополітичної точки зору американська військова присутність була спрямована не лише на протидію можливому нападу з боку Північної Кореї, але також і на те, щоб не допустити можливої радянської експансії в напрямі Північно-Східної Азії. З метою протидії вказаній загрозі на військових базах, розташованих в АТР, було розміщено близько 360 тис. солдат і офіцерів американської армії (Kan, 2020, s. 43; Panin i Altov, 2004, s. 86).

Слід зазначити, що черговим загостренням двосторонніх відносин між США та СРСР, яке відбулось у першій половині 1980-х рр., досить вдало скористалось керівництво Північної Кореї. В середині 1980-х рр. спостерігається активізація діалогу між Москвою та Пхеньяном. Багаторічний лідер КНДР Кім Ір Сен двічі відвідав Радянський Союз (вперше після 1961 р.). Наслідком візитів стало отримання Пхеньяном значної економічної та військової допомоги, а також досягнення згоди про початок будівництва на території Північної Кореї атомної електростанції. Вказані кроки, здійснені КНДР, змусили Сеул прискорити процес модернізації своїх збройних сил (Panin i Altov, 2004, s. 81-82).

Завершення «холодної війни» та крах біполярної системи міжнародних відносин означали зникнення першопричин для подальшого перебування американських військових контингентів на території АТР, зокрема і на півдні Корейського півострова. В 1990 р. Білий дім оголосив про намір поетапного скорочення своєї військової присутності у Південній Кореї та поступове виведення ядерних озброєнь. Протягом 1990-1992 рр. з території РК було евакуйовано 7 тис. військовослужбовців (Pogoryelova, 2015, s. 2).

Втім, згодом Вашингтон призупинив процес виведення американських підрозділів з Південної Кореї. Це було пов'язано із зростанням напруги на півострові в зв'язку з розробками та випробуваннями КНДР балістичних

ракет, а також заявою Пхеньяна про вихід із Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (до якого країна приєдналась у 1986 р.) (Panin i Altov, 2004, s. 148, 170).

За часів нової адміністрації, яка очолила Білий дім в 2001 р., тихоокеанська доктрина зазнала певних коректив. У період перебування на посаді президента Дж. Буша-молодшого було прийнято рішення про істотне скорочення кількісного складу американських військових підрозділів за кордоном, при збереженні військово-політичного домінування за допомогою удосконалення технічної переваги. Реалізація планів щодо зміни конфігурації американської військової присутності за межами США мала розпочатись із передислокації тих формувань, які знаходились на півдні Корейського півострова. Причиною, яка спонукала адміністрацію Білого дому до такого кроку, стало певне зміщення акцентів у зовнішній політиці Сполучених Штатів. Регіоном, до якого Вашингтон демонстрував підвищену увагу на початку 2000-х рр. став Близький Схід. Під егідою США тут розпочались дві військові операції (в Афганістані та Іраку), що потребували значних військових та матеріальних ресурсів, а також міжнародної підтримки.

Серед держав, які виступили союзниками Сполучених Штатів під час проведення обох кампаній була Південна Корея. При цьому Сеул розраховував на отримання певних преференцій з боку свого заокеанського партнера, зокрема, в питанні передислокації американських контингентів з території Південної Кореї. Крім того, залучення РК до проведення військової операції в Іраку відкривало для південнокорейських корпорацій можливість взяти участь у післявоєнному відновленні Іраку, що мало принести їм значні дивіденди. Загалом у 2003 р. до Іраку було направлено близько 600 південнокорейських військовослужбовців (Panin i Altov, 2004, s. 295; Pogoryelova, 2015, s. 3).

Водночас, включення адміністрацією США Північної Кореї до т. зв. «вісі зла» та жорстка лінія адміністрації Білого дому щодо Пхеньяну викликала невдоволення в Сеулі. Керівництво РК вважало, що такі зміни в

політиці США призведуть до загострення ситуації на півострові та унеможливлять реалізацію зовнішньополітичного курсу, спрямованого на зближення з КНДР, який був ініційований тодішнім президентом Південної Кореї Кім Де Чжуном і отримав назву «сонячна політика». Вказана ініціатива передбачала активізацію діалогу між РК та КНДР та вирішення найбільш гострих проблемних питань шляхом двосторонніх дипломатичних переговорів (Panin і Altov, 2004, s. 246-249).

На хвилі посилення антиамериканських настроїв у країні новим президентом РК був обраний Но Му Хен, який пообіцяв продовжити політику свого попередника щодо Північної Кореї. Варто зазначити, що президент Кім Де Чжун, як і його попередник Но Му Хен, були орієнтовані на зближення з КНДР і проведення більш незалежної від США міжнародної політики.

Серед факторів, які в цей період вкрай негативно позначились на двосторонніх стосунках США та РК варто назвати нещасний випадок, що стався в 2002 р. Тоді через американську машину розмінування загинули дві південнокорейські дівчини. Втім, американські військовослужбовці, які були причетними до даного інциденту, були виправдані американським військовим трибуналом, що призвело до хвилі протестів у РК. Політикум та громадськість країни зажадали ревізії двосторонньої угоди, згідно якої американські військові, які під час несення служби на території РК скоїли злочин, підлягали виключно суду американського трибуналу. Вашингтон був змушений переглянути умови вказаного договору та погодився передати Сеулу юрисдикцію над американськими військовими (Pogoryelova, 2015. s. 4).

У грудні 2002 р. Вашингтон та Сеул ініціювали створення «Політичної ініціативи щодо майбутнього альянсу» з метою перегляду умов перебування американського контингенту на території півострова. Нові домовленості були досягнуті в Сеулі 4-5 червня 2003 р. Сторони домовились про поступове виведення американських підрозділів з Південної Кореї. Зазначимо, що

станом на той момент адміністрація Білого дому заявила про скорочення кількісного складу контингенту, який перебував у РК, приблизно до 30 тис. осіб. Також було досягнуто згоди про передислокацію військових баз США подалі від населених пунктів. Зокрема, було ухвалено рішення перенести штаб-квартиру 8-ї армії США за межі Сеула (з 7 тис. військовослужбовців у місті мала залишитись лише 1 тис. чол.).

8 червня 2004 р. представники США і РК продовжили переговори у Сеулі щодо скорочення американських військ. Відповідно до нових угод до 2008 р. на території Південної Кореї мало залишитись близько 24 тис. американських солдат (Pogoryelova, 2015. s. 5).

У 2008 р. в РК був обраний новий президент Лі Мін Бак, який розглядав відносини із США в якості основного напрямку зовнішньої політики Республіки Корея. У своїй інавгураційній промові Лі Мін Бак зазначив, що його адміністрація розвиватиме дружні стосунки зі Сполученими Штатами та зміцнюватиме стратегічний союз двох держав. Свій перший офіційний візит новообраний президент РК здійснив до США 15 квітня 2008 р. Лідери обох країн домовились зберегти поточну чисельність американських військ у РК і більше не скорочувати її (як планувалося раніше до 24 тис. чол.). Одна з причин такого рішення полягала у зростанні впливу Китаю на світовій арені та в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. У зв'язку з цим американські військові бази на території Південної Кореї набували для Вашингтона стратегічно важливого значення, оскільки були розташовані поряд з Китаєм (Pogoryelova, 2015. s. 6).

Після обрання на посаду президента США Б. Обама нова адміністрація Білого дому ініціювала курс, який отримав назву «повернення до Азії». Б. Обама проголосив себе «першим тихоокеанським президентом США», акцентуючи увагу на тому, що США були і залишаються тихоокеанською державою. Політика новообраного очільника країни була спрямована на збереження та зміцнення американського впливу в регіоні та відновлення

провідної ролі США в АТР. У зв'язку з цим свої перші візити Б. Обама здійснив саме до країн Східної Азії.

Динамічний розвиток КНР стимулював Вашингтон до пошуку ефективних інструментів стримування «Піднебесної». Зокрема, США прагнули зміцнити співпрацю зі своїми ключовими партнерами в регіоні – Японією і РК та зберегти американську військову присутність на території цих державах.

2009-2012 рр. в історії американо-південнокорейських стосунків позначені демонстрацією лідерами двох держав прагнення зміцнити існуюче військове співробітництво, а також розширити сферу двосторонньої взаємодії. 16 травня 2009 р. Б. Обама і Лі Мен Бак підписали угоду, що передбачала надання захисту РК у випадку нанесення ядерних ударів з боку КНДР. Сеул розпочав модернізацію оборонної сфери, а США взяли зобов'язання не скорочувати рівень військової присутності на півдні півострова. Натомість Республіка Корея продовжувала приймати участь в американських військових операціях США закордоном (в Афганістані та Іраку), а також у миротворчих місіях ООН. В цей же період був ратифікований договір про створення зони вільної торгівлі між Сполученими Штатами та Республікою Корея, який був підписаний ще в 2007 р. Це мало активізувати та поглибити економічну співпрацю між двома державами (Andronova, p. 827-828).

У січні 2012 р. Б. Обама проголосив нову зовнішньополітичну стратегію країни «Підтримка глобального лідерства США: пріоритети для XXI ст.» В ній було вказано на необхідність збереження військової присутності Сполучених Штатів в АТР при певному згортанні кількості американських контингентів в інших регіонах світу. Нові тенденції в стратегії США в АТР відтепер починають визначатись терміном «розподіл зобов'язань у Східній Азії».

В рамках зазначеної доктрини передбачалось розгортання (спільно з Японією та Республікою Корея) системи протиракетної оборони в АТР,

нарощування військової допомоги регіональним союзникам США, переоснащення військових баз новітніми високотехнологічними системами озброєнь. Планувалось також здійснити перерозподіл сил та засобів ВМФ США, які базувались на Тихому та Атлантичному океанах. Нове співвідношення станом на 2020 р. мало складати «60:40», а не «50:50», як це було протягом тривалого часу. Таким чином, 60% бойових кораблів американського флоту мало перебувати на Тихому океані (Pogoryelova, 2015. s. 8-9).

Американські ініціативи були підтримані новим президентом РК Пак Кин Хе, яка вступила на посаду в грудні 2012 р. Вона продовжила політику, спрямовану на зміцнення стосунків зі Сполученими Штатами. Було наголошено на необхідності формування між РК і США стратегічного союзу, який передбачав розширення взаємодії у військово-політичній сфері та спільне вирішення завдань з підтримки безпеки на півострові.

У той же час, в роки президентства Б. Обама Вашингтон наголошував на необхідності мирного розв'язання «північнокорейського ядерного питання», яке мало бути вирішене дипломатичним шляхом у рамках багатостороннього переговорного процесу. Втім, досягти прогрес у процесі денуклеаризації Північної Кореї не вдалося. «Північнокорейське ядерне питання» зрештою вирішити не вдалося, а ситуація на півострові періодично ускладнювалась. Чергове загострення сталося після того, як за часів нового лідера КНДР Кім Чен Ина Північна Корея в 2012-2013 рр. здійснила успішне випробування ракетної і ядерної зброї, наслідком чого стало фактичне перетворення КНДР на ядерну державу.

У відповідь Сполученими Штатами було оголошено про плани розміщення на Алясці 14 ракетоперехоплювачів, а в Японії – радарної установки для стеження за запуском балістичних ракет. 24 березня 2013 р. США і РК підписали «Спільний план боротьби», що був спрямований проти провокацій з боку Пхеньяну. Передбачалось, що в разі, якщо КНДР завдасть удару, то першими їй дадуть відсіч війська РК, а згодом їх підтримають

американські підрозділи, розміщені на півдні Корейського півострова та на території Японії (Pogoryelova, 2015, s. 10).

У той же час необхідно зазначити, що на відміну від військово-політичної співпраці, де погляди обох партнерів здебільшого співпадали, економічне співробітництво викликало набагато більше протиріч між Вашингтоном та Сеулом. Підписання договору про зону вільної торгівлі мало різні наслідки для торговельної сфери двох держав. Для Південної Кореї результатом стало постійне зростання балансу в торгівлі зі Сполученими Штатами. Станом на 2015 р. позитивне сальдо РК в торгівлі з США сягнуло свого історичного максимуму і склало 2,5 млрд. дол. У той же час, для США участь в угоді мала зворотні наслідки – дефіцит торговельного балансу та збільшення експорту до РК продукції з низькою часткою доданої вартості (мінеральної сировини та товарів сільськогосподарського виробництва). В 2005 р. дефіцит балансу США в торгівлі з Південною Кореєю досяг позначки в 25,8 млрд. дол. Задля того, щоб дещо вирівняти ситуацію, Вашингтон був змушений вдатись до запровадження дискримінаційних заходів. Внаслідок застосування різного роду обмежень дефіцит вдалося поступово скоротити. Станом на 2018 р. він становив 13,9 млрд дол. (Andronova, 2020, p. 826, 829-830, 831-834).

Деяких трансформацій відносини США та РК зазнали в період президентства Д. Трампа. Наріжним каменем у стосунках двох держав в ці роки, крім вказаних вище диспропорцій у торговельно-економічній галузі, стало питання щодо умов перебування контингенту США в Південній Кореї. Зокрема, Д. Трамп називав недостатньою суму, яку РК вносить на утримання американських військових баз. За данимим американської сторони Сеул сплачує США близько 1 млрд. дол. на рік. У листопаді 2019 р. Вашингтон, за деякими даними, ставив питання про збільшення цієї суми в п'ять разів.

Вочевидь, не останню роль у небажанні Вашингтона нести фінансовий тягар, який пов'язаний із перебуванням американського військового контингенту на території Республіки Корея, відігравали сподівання

адміністрації Білого Дому на позитивні результати переговорів з КНДР щодо денуклеаризації Корейського півострова. Д. Трамп і Кім Чен Ин кілька разів зустрічались особисто та проводили переговори. Втім, переговорний процес зайшов у глухий кут і Північна Корея відновила модернізацію свого оборонного потенціалу, зокрема, його ракетно-ядерний компонент. Таким чином сподівання Білого дому на дипломатичне вирішення «північнокорейської ядерної проблеми» виявились марними.

Ще одним подразником у відносинах двох держав стало небажання Сеула приєднатися до «поясу стримування» Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні, який активно формувався за ініціативи адміністрації Білого дому. Крім Сполучених Штатів до його складу мали також увійти Індія, Японія та Австралія. У зв'язку з цим, за свідченням колишнього американського посадовця Г. Снодграсса, який певний час обіймав посаду спічрайтера екс-міністра оборони США Дж. Меттіса, Д. Трамп вкрай неохайно висловлювався не тільки про Китай, але і про Південну Корею, називаючи її «головним порушником», який разом з Пекіном «рве США на частини». У той же час, у Вашингтоні визнавали той факт, що «Республіка Корея є ключовим союзником для лідерства США у світі, 6-м торговельним партнером США» (Pogoryelova, 2018, s. 88).

Відмова Сеула приєднатись до вказаного альянсу пояснюється тим, що для Республіки Корея відносини з КНР є стратегічно важливими. На сучасному етапі Китай виступає головним торговельно-економічним партнером РК, що імпортує близько 25% продукції, яка виробляється південнокорейськими компаніями. Для порівняння ринок Сполучених Штатів поглинає лише 10% південнокорейських товарів (Kent, 2014).

Серед факторів, які продовжували посилювати розбіжності між двома партнерами стало також і подальше збереження дефіциту торговельного балансу США у двосторонній торгівлі з Республікою Корея. За наполяганням адміністрації Білого дому у 2018 р. сторони підписали нову економічну угоду, яка обмежувала експорт деяких видів продукції з Південної Кореї до

США (зокрема сталі). Також Сеул погоджувався збільшити квоти американським компаніям, що спеціалізуються на виробництві та продажу автомобілів (Andronova, 2020, p. 834-835).

Певне покращення двосторонніх взаємин відбулось після перемоги на президентських виборах у США Дж. Байдена. Адміністрація Білого дому на чолі із Д. Байденем наразі демонструє прихильність до активізації відносин із Південною Кореєю. Сторони домовились про підписання «Угоди про спеціальні заходи», яка має прийти на зміну попередній угоді, термін дії якої закінчився наприкінці 2019 р. Новий договір містить «узгоджене збільшення» частки Сеула у витратах на утримання американських військових баз на території РК. На сучасному етапі в Південній Кореї дислокується 28,5 тис. американських військовослужбовців, розміщених на 11 військових базах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, американо-південнокорейський союз, який сформувався після завершення Другої світової війни, став одним із ключових факторів системи безпеки в регіоні Східної Азії. Цей альянс можна оцінити, як один із найбільш успішних, що сприяв збереженню миру і стабільності на півострові, забезпечив безпеку РК, допоміг їй досягти значних успіхів в економічному розвитку.

Присутність американських військових контингентів на території Південної Кореї дозволяє Сполученим Штатам впливати як на внутрішню та зовнішню політику Сеула, так і в цілому на ситуацію в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Попри неодноразові заяви Вашингтона про скорочення американської військової присутності в АТР, на території Південної Кореї підрозділи збройних сил США продовжують нести службу.

Водночас, наявність військових американських контингентів на півдні Корейського півострова породжує також і певні проблеми для РК. Зокрема мова йде про розбіжності між Вашингтоном та Сеулом щодо обсягів фінансових внесків, які Південна Корея має виділяти на утримання

військових баз США, а також щодо умов перебування американського контингенту на території РК.

Іншою проблемою є суперечності в процесі розвитку торговельно-економічної взаємодії. Формування зони вільної торгівлі призвело до зростання дефіциту у двосторонній торгівлі США з Південною Кореєю, який вдалося зменшити лише внаслідок застосування жорстких протекціоністських заходів та шляхом укладання нової, більш вигідної для Сполучених Штатів, торговельної угоди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришкін, В.О. та Хегай, Є.О., 2018. Особливості інноваційного розвитку Південної Кореї. «Молодий вчений», 10 (62), с. 757–760.
2. Кан, Д.С., 2020. Еволюція політики США щодо Кореї. Вісник Донецького національного університету імені В. Стуса. Політичні науки, 5, с. 40-48.
3. Кент, К., 2014. Стратегический треугольник США – Япония – Южная Корея: возникающие угрозы и перспективы сотрудничества. [online]. Доступно: <https://www.nippon.com/ru/in-depth/a02702/#> [Дата звернення 28 Лютий 2022].
4. Панин, А. и Альтов, В., 2004. Северная Корея. Эпоха Ким Чен Ира на закате. Москва: ОЛМА-ПРЕСС Образование.
5. Погорелова, І.С., 2018. Адміністрація Д. Трампа і актуальні проблеми Корейського півострова. Історико-політичні студії. Політичні науки: Збірник наукових праць, [online] 2 (10). с. 83-95. Доступно: <https://drive.google.com/file/d/1X4smxhmAjgHDscV9lKXhZkXP8tyR9ZO3/view> [Дата звернення 18 Березень 2022].
6. Погорелова, І.С., 2015. Сучасні американсько-південнокорейські відносини: політико-військовий аспект. *International relations. Part «Political sciences»*, [online] 6, с. 1-15. Доступно: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2553/2262 [Дата звернення 28 Лютий 2022].
7. Andronova, I.V., Dyuzheva, N.V. and Andronov K.A., 2020. Foreign trade relations between the Republic of Korea and the United States in the context of the development of integration processes. *RUDN Journal of Economics*, 28 (4), p. 826-841.

REFERENCES

1. Grishkin, V.O. ta Hegaj, Ye.O., 2018. Osoblivosti innovacijnogo rozvitku Pivdennoyi Koreyi. «Molodij vchenij», 10 (62), s. 757–760.
2. Kan, D.S., 2020. Evolyuciya politiki SShA shodo Koreyi. *Visnik Doneckogo nacionalnogo universitetu imeni V. Stusa*, Seriya: Politichni nauki, 5, s. 40-48.
3. Kent, K., 2014. *Strategicheskij treugolnik SShA – Yaponiya – Yuzhnaya Koreya: vznikayushie угрозы i perspektivy sotrudnichestva*. [online]. Dostupno: <https://www.nippon.com/ru/in-depth/a02702/#> [Data zvernennya 28 Lyutij 2022].
4. Panin, A. i Altov, V., 2004. *Severnaya Koreya. Epoha Kim Chen Ira na zakate*. Moskva: OLMA-PRESS Obrazovanie.
5. Pogoryelova, I.S., 2018. Administraciya D. Trampa i aktualni problemi Korejskogo pivostrova. *Istoriko-politichni studiyi. Politichni nauki: Zbirnik naukovih prac*, [online] 2 (10). s. 83-95. Dostupno: <https://drive.google.com/file/d/1X4smxhmAjgHDscV9lKXhZkXP8tyR9ZO3/view> [Data zvernennya 18 Berezen 2022].
6. Pogoryelova, I.S., 2015. Suchasni amerikansko-pivdennokorejski vidnosini: politiko-vijskovij aspekt. *International relations. Rart «Rolitical sciences»*, [online] 6, s. 1-15. Dostupno: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2553/2262 [Data zvernennya 28 Lyutij 2022].
7. Andronova, I.V., Dyuzheva, N.V. and Andronov K.A., 2020. Foreign trade relations between the Republic of Korea and the United States in the context of the development of integration processes. *RUDN Journal of Economics*, 28 (4), p. 826-841.

Інформація про авторів

Онацький Максим Юрійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; e-mail: m.j.onatskij@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6733-6137>.

Панасенко Ганна Сергіївна – кандидат політичних наук, доцентка кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; e-mail: panasenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2945-5583X>.

Стаття надійшла до редакції: 04.05.2021 р.

Прийнята до друку: 20.05.2021 р.